

ONA TILI DARSLARI SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA SUN'IIY INTELLEKT RESURLARIDAN FOYDALANISH

Bobojonova Sitora Anvar qizi

Toshkent viloyati Yangiyo'l tuman

16-maktab ona tili va adabiyoti fani o'qituvchisi

Annotatsiya. Tezisda sun'iy intellekt (SI) texnologiyalarining ta'lim jarayoniga kirib kelishi, xususan, ona tili fanini o'qitishda samaradorlikni oshirishdagi o'rni va imkoniyatlari yoritilgan. Sun'iy intellekt vositalarining til o'rganishdagi interaktivlik, shaxsiylashtirilgan ta'lim, avtomatik baholash va nutqni rivojlantirish imkoniyatlari haqida fikr yuritiladi. Shuningdek, SI resurslaridan foydalanishda yuzaga kelishi mumkin bo'lgan muammolar va ularni bartaraf etish yo'llari ham ko'rsatib o'tiladi.

Kalit so'zlar: sun'iy intellekt, ona tili ta'limi, innovatsiya, shaxsiylashtirilgan ta'lim, interaktiv o'qitish, samaradorlik.

KIRISH

Bugungi globalashuv va raqamli transformatsiya davrida ta'lim jarayonida samaradorlikni oshirish, yangi texnologiyalardan unumli foydalanish muhim omilga aylanmoqda. Ayniqsa, ona tili fanini o'qitishda zamonaviy pedagogik metodlar bilan bir qatorda sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanish o'quvchilarning bilim, ko'nikma va malakalarini shakllantirishda katta ahamiyat kasb etmoqda. Ona tili darslarida SI vositalari orqali o'quvchilarning mustaqil fikrlashi, nutqiy kompetensiyasini rivojlantirish, tahliliy tafakkurni kengaytirish mumkin.

ASOSIY QISM

Ona tili darslarida sun'iy intellekt resurslarini qo'llash, avvalo, matn ustida ishlash jarayonini takomillashtirishda katta imkoniyatlar yaratadi. Masalan, o'quvchilarga matn tahlili topshirig'ini berishda SI asosidagi dasturlar yordamida matndagi asosiy g'oya, mavzu, syujet chizig'i va qahramonlar orasidagi munosabatlarni avtomatik tarzda aniqlash mumkin. Bu o'quvchining matnni chuqurroq tushunishiga va o'qiganini qayta hikoya qilish, tahlil qilish ko'nikmasini shakllantirishga yordam beradi. Ayniqsa, badiiy matn tahlilida SI vositalari o'quvchining obrazli tafakkurini kengaytiradi va ularni mustaqil izoh berishga undaydi [1].

Ikkinchi muhim yo'nalish – so'z boyligini oshirish va lug'at ustida ishlash. Ona tili darslarida o'quvchilarning so'z boyligini kengaytirish eng asosiy vazifalardan biridir.

SI dasturlari kontekst asosida sinonim va antonimlarni tavsiya qilishi, o'quvchi tomonidan yozilgan matnda bir xil so'zlarning takrorlanishini ko'rsatib, ularni badiiyyoq yoki mosroq variantlar bilan almashtirishni taklif qilishi mumkin. Bu, bir tomondan, o'quvchining lug'at zaxirasini boyitadi, ikkinchi tomondan, nutqini ta'sirchan va rang-barang qilishga yordam beradi.

Shuningdek, sun'iy intellekt resurslari imlo va uslubiy xatolarni tuzatishda samarali vosita sifatida xizmat qiladi. Ona tili darslarida o'quvchilar insho, bayon yoki diktant

yo'zayotganda xatolarga yo'l qo'yishi tabiiy hol. SI vositalari matndagi grammatik va imlo xatolarini avtomatik aniqlab, to'g'ri variantini ko'rsatib beradi. Bu jarayon o'quvchilarda "xatodan o'rganish" tamoyilini kuchaytiradi va yozma nutq madaniyatini rivojlantiradi.

Nutqiy ko'nikmalarni shakllantirishda ham SI vositalari samarali bo'lishi mumkin. Masalan, tovush tanish dasturlari yordamida o'quvchi matnni ovoz chiqarib o'qiydi, dastur esa uning talaffuzidagi xatolarni ko'rsatib beradi. Shu tariqa, o'quvchilar so'zlarni to'g'ri talaffuz qilishni, nutq ohangini va intonatsiyani nazorat qilishni o'rganadilar. Bu esa ona tili darslarida og'zaki nutq kompetensiyasini rivojlantirishga xizmat qiladi.

Sun'iy intellekt resurslari, avvalo, shaxsiylashtirilgan ta'lim imkoniyatlarini yaratadi. Har bir o'quvchining bilim darajasi, o'rganish sur'ati va qiziqishlari turlicha bo'ladi. An'anaviy darsda o'qituvchi barcha o'quvchilarga bir xil topshiriqlar beradi, bu esa o'zlashtirishda farqlar paydo bo'lishiga olib keladi. SI vositalari esa o'quvchining individual ehtiyojidan kelib chiqib, unga mos topshiriqlar va mashqlarni taqdim etadi. Masalan, grammatik xatolarni aniqlovchi va avtomatik tahlil qiluvchi platformalar o'quvchiga o'z xatosini darhol ko'rsatib, tuzatishga yordam beradi.

Ikkinchi jihat – interaktivlik va motivatsiyani oshirish. Ona tili darslari ko'pincha nazariy qoidalarga boy bo'lganligi uchun o'quvchilarni tez charchatishi mumkin. SI asosida ishlab chiqilgan o'yin elementlari, viktorinalar, testlar va nutq mashqlari jarayonni qiziqarli qiladi. Masalan, virtual suhbatdosh yordamida o'quvchi o'z fikrini to'g'ri ifodalashga o'rganadi yoki "aqlli" dasturiy vosita orqali sinonim va antonimlarni kontekstda qo'llashni mashq qiladi [2].

Uchinchi muhim yo'nalish – avtomatik baholash va tezkor tahlil qilish imkoniyati. Ona tili darslarida yozma ishlarga baho qo'yish o'qituvchidan ko'p vaqt talab qiladi. SI vositalari insho, diktant yoki matn tahlilida grammatik, imloviy va uslubiy xatolarni tezda aniqlab, tahliliy hisobot tayyorlashi mumkin. Bu nafaqat vaqtni tejaydi, balki o'quvchiga o'z xatosini ko'rish va tahrirlash imkonini ham beradi.

Shuningdek, SI nutqiy kompetensiyani rivojlantirishda katta imkoniyatlarga ega. Ona tili o'qitishda talaffuz, ohang va ifoda ustida ishlash ham muhim hisoblanadi. SI asosida yaratilgan dasturlar o'quvchining nutqini yozib olib, tahlil qiladi va xatolarini ko'rsatadi. Bu o'quvchilarning og'zaki nutqni to'g'ri shakllantirishiga yordam beradi.

Biroq, SI resurslaridan foydalanishda ayrim muammolar ham yuzaga kelishi mumkin. Birinchidan, texnik vositalar va dasturiy ta'minot yetarli darajada bo'lmasa, ularning samarasi pasayadi. Ikkinchidan, o'quvchilar SI vositalaridan haddan tashqari foydalanib, mustaqil fikrlashdan uzoqlashib qolishi ehtimoli bor. Shu bois SI vositalari o'qituvchining pedagogik faoliyatini to'ldiruvchi yordamchi vosita sifatida qaralishi kerak.

XULOSA VA MUNOZARA

Sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanish ona tili darslarini yanada samarali, qiziqarli va shaxsiylashtirilgan qilish imkonini beradi. Bu o'quvchilarning tilga bo'lgan qiziqishini oshiradi, ularda mustaqil fikrlash, nutqiy va yozma kompetensiyalarni shakllantiradi. Shu bilan birga, SI vositalaridan oqilona foydalanish, ularni o'qituvchi

tajribasi va metodik yondashuvlari bilan uyg'unlashtirish muhimdir. Faqat shundagina zamonaviy texnologiyalar ta'lim sifatini oshirishga xizmat qilishi mumkin.

ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Юнг К. Г. Символы и знаки. – М.: Академический проект, 2018.
2. Назаров Қ. Инновацион таълим технологиялари. – Тошкент: Ўқитувчи, 2020.
3. Alemi M., Meghdari A., Ghazisaedy M. Employing Humanoid Robots for Teaching English Language in Iranian Junior High-Schools. International Journal of Humanoid Robotics. – 2015. – Vol. 12(4).
4. Selwyn N. Education and Technology: Key Issues and Debates. – London: Bloomsbury Academic, 2016.

